

Program poradenských služeb ve škole

ZŠ Český Krumlov, Plešivec 249

Program poradenských služeb ve škole

Poskytování poradenských služeb ve škole se řídí zákonem č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 564/2004 Sb., § 16 - § 18 (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

1. Školní poradenské služby

Školní poradenské služby jsou zajišťovány školním poradenským pracovištěm.

Za poskytování školních poradenských služeb odpovídá ředitel školy, případně jím pověřený pracovník. Ředitel školy zodpovídá také za vytvoření programu poradenských služeb a za vytvoření preventivního programu školy, dále se podílí na zajištění výchovného poradenství.

Poradenské služby poskytované školou jsou koordinovány se školskými poradenskými zařízeními v oblasti.

Podmínkou pro poskytnutí podpůrných opatření 1. stupně je:

- a) Návrh pedagogického pracovníka.
- b) Podpůrné opatření 1. stupně představuje minimální úpravu metod, organizace a hodnocení vzdělávání žáka.

Podmínkou pro poskytnutí podpůrných opatření 2. až 5. stupně je:

- a) Spolupráce poradenského zařízení se zákonným zástupcem nezletilého žáka, se školou nebo školským zařízením.
- b) Školské poradenské zařízení vydá zprávu a doporučení.
- c) Školské poradenské zařízení sdělí doporučení škole.
- d) Škola získá předchozí písemný informovaný souhlas zákonného zástupce nezletilého žáka nebo zletilého žáka nebo studenta.

2. Pracovníci školního poradenského pracoviště

Podle obsahu činnosti rozlišujeme:

a) poradenské pracovníky školy, kteří se podílejí na zajišťování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP), včetně nadaných žáků poskytující součinnost školským poradenským zařízením a spolupracující s orgány veřejné moci za účelem ochrany práv žáků

Výchovný poradce se věnuje problematice kariérového poradenství a procesu integrace žáků se SVP, včetně integrace nadaných žáků.

Školní metodik prevence pracuje především v oblasti prevence rizikového chování žáků.

b) pracovníky, kteří se podílejí na poradenských službách

- třídní učitelé – vytváří vnitřní pravidla třídy, která jsou součástí otevřené a bezpečné atmosféry a pozitivního sociálního klima ve třídě, zprostředkovávají komunikaci mezi žáky své třídy a ostatními pedagogickými pracovníky a komunikuje o svých žácích a své třídě s ostatními pedagogickými pracovníky, jsou garanty spolupráce školy s rodiči žáků třídy, podílí se na diagnostice při problémech u jednotlivých žáků a třídního kolektivu, podle pokynů poradenských pracovníků školy vytváří podmínky pro integraci žáků se SVP a nadaných žáků ve třídě, vedou třídnické hodiny s cílem zlepšení a upevnění vztahů mezi žáky, vedou jednání se zákonným zástupcem a žákem své třídy,
- další pedagogičtí pracovníci školy (učitelé, vychovatelé) - učí a vychovávají podle zásad a metod ŠVP, provádí průběžnou diagnostiku žáků a třídy v daném předmětu, výchovné skupiny, věnují pozornost žákům se SVP, registrují signály o možném problému žáka a hledají příčiny a vhodné formy nápravy, konzultují případné výchovné a vzdělávací problémy s třídním učitelem a s pracovníky poskytující poradenské služby školy, spolupracují s rodiči, vedou jednání s zákonnými zástupci a žákem za svůj předmět či výchovnou skupinu

3. Program poradenských služeb ve škole

Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy zaměřené zejména na:

- a) poskytování podpůrných opatření pro žáky se SVP,
- b) sledování a vyhodnocování účinnosti zvolených podpůrných opatření,
- c) prevenci školní neúspěšnosti,
- d) kariérové poradenství spojující vzdělávací, informační a poradenskou podporu k vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění,
- e) podporu vzdělávání a sociálního začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami,
- f) vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných,
- g) na průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými či vzdělávacími obtížemi a vytváření příznivého sociálního klimatu pro přijímání kulturních a jiných odlišností ve škole a školském zařízení,
- h) včasnou intervenci při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů,
- i) předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany a diskriminace,
- j) průběžné vyhodnocování účinnosti preventivních programů uskutečňovaných školou,
- k) spolupráci a komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci,
- l) spolupráci školy při poskytování poradenských služeb se školskými poradenskými zařízeními (pedagogicko–psychologické poradny, speciálně pedagogická centra, střediska výchovné péče).

4. Časová dostupnost služeb poradenských pracovníků školy

Konzultační hodiny poradenských pracovníků pro žáky, rodiče, pedagogické pracovníky jsou na webových stránkách školy.

5. Práce s informacemi a důvěrnými daty

Informace a důvěrná data o žácích a jejich rodičích, o kterých se poradenští pracovníci dozvědí v souvislosti s výkonem své poradenské činnosti, jsou ochraňována v souladu se zákonem č. 101/2000Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Poradenští pracovníci školy zejména:

- zachovávají mlčenlivost o skutečnostech týkajících se osobních údajů žáků a jejich zákonných zástupců žáků, ostatní pedagogické pracovníky (případně jiné zaměstnance školy) informují o těchto skutečnostech pouze v rozsahu nutném pro zajištění bezpečnosti žáků (i tito zaměstnanci jsou povinni zachovávat mlčenlivost),
- zachovávají mlčenlivost o zdravotním stavu žáků, ostatní pedagogické pracovníky (případně jiné zaměstnance školy) informují o těchto skutečnostech pouze v rozsahu nutném pro zajištění bezpečnosti žáků (i tito zaměstnanci jsou povinni zachovávat mlčenlivost),
- dbají, aby dokumenty týkající se osobních údajů žáka a zdravotního stavu žáka byly uloženy v souladu s předpisy a nemohlo dojít k jejich zneužití.

6. Informovanost o poradenských službách školy

Program poradenských služeb ve škole je veřejně přístupný na webových stránkách školy nebo u třídních učitelů, u vedení školy.

7. Kontrola a účinnost

Kontrolu dodržování tohoto programu poradenských služeb vykonává ředitel školy.

Tento program nabývá účinností dnem 3. 10. 2022

Základní škola
Plešivec 249
381 01 Český Krumlov
IČO: 005 83 740
DIČ: CZ00583740

Plán práce výchovného poradce

I. KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ

1. pololetí

- konzultace s vycházejícími žáky 9. ročníku – zjištění profesní orientace
- individuální konzultace s žáky, kteří budou mít splněno devět let povinné školní docházky, a zákonnými zástupci o možnosti dalšího profesního vzdělávání
- informace o přijímacím řízení směřované zákonným zástupcům
- podle zájmu rodičů individuální konzultace s rodiči vycházejících žáků a konzultace s jednotlivými žáky (bude využita doba rodičovských schůzek a dále dle dohody)
- informace možnosti o vyšetření Profiorientace v PPP Č. Krumlov
- Návštěva Burzy škol - 9. tř., případně 8. tř (podzim)
- na podzim návštěva v Poradenském centru na ÚP Č. Krumlov – 9. tř. (popř. návštěva pracovníků poradenského centra ÚP Č. Krumlov ve škole)
- průběžně předávání informací o nabízených studijních oborech
- v případě zájmu zajištění návštěvy ve vybraných závodech a firmách
- rodičům i žákům 5. a 7. ročníku poskytnout informace o možnosti studia na víceletých gymnáziích
- poskytování služeb kariérového poradenství žákům cizincům se zřetelem k jejich vzdělávacím potřebám

2. pololetí

- administrativní zpracování přihlášek, výdej zápisových lístků
- informace o přijímacím řízení na SŠ
- sledování úspěšnosti žáků při přijímacím řízení
- další kola přijímacího řízení – pomoc při hledání volných míst
- práce s žáky 8. ročníku při volbě povolání, individuální pohovory

II. PÉČE O INTEGROVANÉ ŽÁKY

- spolupráce a komunikace se školskými poradenskými zařízeními při zajišťování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- aktualizace žáků s PO
- pomoc při sestavování IVP
- kontrola plnění, aktualizace a vyhodnocení IVP
- koordinace poskytování poradenských služeb žákům se SVP, s PO se školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření u těchto žáků
- spolupráce s asistenty pedagoga

III. PRŮBĚŽNÉ SLEDOVÁNÍ ŽÁKŮ S VÝCHOVNÝMI A VÝUKOVÝMI OBTÍŽEMI

- spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (PPP, SPC, SVP)
- při výskytu výchovných problémů doporučit rodičům spolupráci s odbornými pracovišti

- pravidelně spolupracovat s rodiči, třídními učiteli a v případě nutnosti řešit vzniklé problémy
- v případě potřeby včas kontaktovat pracovníky školských poradenských zařízení a domluvit s nimi odbornou konzultaci nebo návštěvu školy
- pozorování v hodinách

IV. PÉČE O NADANÉ A TALENTOVANÉ ŽÁKY

- informovat rodiče i žáky o možném vyšetření a péči v PPP
- informovat rodiče i žáky o možnosti studia na víceletém gymnáziu
- pomoc při vyhledávání příležitostí v uplatnění talentu (například školní soutěže, olympiády atd.)

V. ZÁPIS DO 1. TŘÍD

- příprava zápisu s žáky 8. třídy – organizace – rozpis zabezpečení
- průběh zápisu, informace rodičům o možnosti OŠD
- podílení se na realizaci programu Nanečisto

VI. SPOLUPRÁCE SE ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE

- v rámci prevence výskytu patologických jevů spolupracovat se školním metodikem prevence, společně se snažit včas odhalovat náznaky a pokusy o jakoukoli formu či náznaky šikany

VII. SPOLUPRÁCE S TŘÍDNÍMI UČITELI A OSTATNÍMI PEDAGOGICKÝMI PRACOVNÍKY

- metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v zajišťování podpůrných opatření pro žáky se SVP, s PO a nadaných žáků
- pomoc při tvorbě a aktualizaci IVP
- podle aktuální potřeby spolupracovat při řešení výukových výchovných problémů žáků a žákovských kolektivů
- podle potřeby spolupracovat při přípravě jednání s rodiči a účastnit se jich
- společně s třídními učiteli jednat s rodiči těch žáků, u kterých se vyskytnou problémy výukové, výchovné nebo častá krátkodobá či dlouhodobá absence
- sledovat začlenění nově přichozích žáků do kolektivu třídy

VIII. SPOLUPRÁCE S RODIČI ČI ZÁKONNÝMI ZÁSTUPCI ŽÁKŮ

- spolupracovat při vytváření a vyhodnocení IVP žáků s PO
- v 5., 7. a 9. ročníku informovat rodiče o průběhu a termínech přijímacího řízení na střední školy, včetně víceletých gymnázií
- spolupracovat s rodiči při řešení problémů jejich dětí jak v době třídních schůzek, tak mimo ně

Plán činnosti školního metodika prevence

I. METODICKÉ A KOORDINAČNÍ ČINNOSTI

- Koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy.
- Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších sociálně patologických jevů.
- Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů (vyhledávání problémových projevů chování, preventivní práce s třídními kolektivy apod.).
- Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasizmu, xenofobie a dalších jevů, které souvisí s otázkou přijímání kulturní a etnické odlišnosti.
- Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence sociálně patologických jevů, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s odbornými pracovišti (poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými a dalšími zařízeními a institucemi), které působí v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu sociálně patologických jevů.

- Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence sociálně patologických jevů v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

INFORMAČNÍ ČINNOSTI

- Zajišťování a předávání odborných informací o problematice sociálně patologických jevů, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.
- Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.
- Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence sociálně patologických jevů (orgány státní správy a samosprávy, střediska výchovné péče, poradny, zdravotnická zařízení, Policie ČR, orgány sociální péče, nestátní organizace působící v oblasti prevence, centra krizové intervence a další zařízení, instituce i jednotlivý odborníci)
- Předávání informací a zpráv o realizovaných preventivních programech zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům školy
- Vedení dokumentace, evidence a administrativa související se standardními činnostmi v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů a předávání informací o realizovaných preventivních programech školy pro potřeby zpracování analýz, statistik a krajských plánů prevence.

II. PORADENSKÉ ČINNOSTI

- Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy sociálně patologického chování: poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (za spolupráce s třídními učiteli).
- Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj sociálně patologických jevů ve škole.
- Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

METODIK PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ se zaměřuje zejména na:

- a) koordinaci preventivního programu školy,
- b) prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalizmu, šikaně a dalším projevům rizikového chování žáků školy,
- c) metodické vedení činnosti učitelů školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů (dále jen PSPJ),
- d) preventivní práci s třídními kolektivy ve spolupráci s třídními učiteli,
- e) vyhledávání žáků s rizikem či projevy sociálně nežádoucího chování ve spolupráci s třídními učiteli,
- f) spolupracuje s orgány státní správy, které mají v kompetenci problematiku prevence,
- g) vytváří dokument o výsledku preventivní práce školy za školní rok,
- h) vede databázi spolupracovníků školy pro oblast PSPJ,
- i) shromažďování a evidence odborných zpráv a informací o žácích od orgánů státní správy a jejich zajištění v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů,
- j) vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti metodika prevence.

Školní program proti šikaně

1. VÝCHODISKA PROGRAMU

Školní program proti šikaně vychází z Metodického pokynu MŠMT k řešení šikany ve školách a školských zařízeních a z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Je součástí školního Minimálního preventivního programu. Je vypracován v souladu s platným zněním Školního řádu.

2. CÍL PROGRAMU

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí a co nejdříve odhalit a účinně řešit šikanu. Základem prevence šikany a násilí je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli, a to zejména:

- podpora solidarity a tolerance,
- podpora vědomí sounáležitosti,
- vytváření podmínek pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy,
- rozvoj spolupráce mezi dětmi a jejich vzájemného respektu,
- rozvíjení jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Tento program se zaměřuje především na prevenci šikany a ukazuje postupy řešení šikany. Je určen všem pedagogickým pracovníkům školy, dále pak nepedagogickým pracovníkům, rodičům a žákům školy. Je nedílnou součástí Minimálního preventivního programu školy. Školní program proti šikaně se zaměřuje na specifickou primární prevenci a na prevenci sekundární, jedná se o program speciální prevence. Těžiště specifické primární prevence je v práci třídních učitelů. Důležitou úlohu zde hrají výukové předměty, které mají významný vztah k prevenci sociálně-patologických jevů. Sekundární prevence pak zahrnuje především diagnostiku a řešení šikany. Počáteční stadia diagnostikují a řeší třídní učitelé, výchovný poradce a metodik prevence, u pokročilé šikany musí proběhnout spolupráce školy s odborníky. V našem okolí mají

pedagogové možnost obrátit se např. na SVP Spirála v Českém Krumlově, PPP – pracoviště Český Krumlov atd.

3. ODPOVĚDNOST ŠKOLY

V souladu se školským zákonem má škola jednoznačnou odpovědnost za žáky, je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně-patologických jevů).

Každý pedagogický pracovník musí šikaně mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a oběti šikany poskytnout okamžitou pomoc.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR;
- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí;
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo.

Z hlediska trestního zákona může šikana mezi žáky naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen trestných činů):

- vydírání
- omezování osobní svobody
- útisku
- ublížení na zdraví
- krádeže

- násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci
- poškození cizí věci
- nebezpečné vyhrožování

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ nebezpečného vyhrožování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřešetření trestného činu (par. 353 trestního zákona).

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikany a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřešetření trestného činu (par. 367 trestního zákona).

ODPOVĚDNOST ZA PLNĚNÍ PROGRAMU

- tvorbu programu koordinuje školní metodik prevence, podílejí se na něm všichni pedagogičtí pracovníci
- koordinace programu je v kompetenci školního metodika prevence
- za realizaci a hodnocení je odpovědný ředitel školy

1. VÝCHOVNÝ PORADCE

Výchovný poradce úzce spolupracuje s metodikem prevence, v případě odhalení šikany navrhuje opatření, svolání výchovné komise, vede individuální konzultace s dětmi, s rodiči, informuje o možnostech odborné péče a další pomoci. Jedná se sociálním odborem. Konzultuje problémy s odbornými pracovišti – SPC, PPP.

2. METODIK PREVENCE

Metodik prevence spoluvytváří školní program proti šikaně, podílí se na jeho realizaci. Komunikuje s učiteli v oblasti primární prevence, v případě vzniklého problému dává podněty k možné nápravě. Spolupracuje se specializovanými institucemi a organizacemi. Předává informace týkající se diagnostiky a řešení šikany. Zajistí doplňování školní knihovny o literaturu z oblasti problematiky násilného chování a šikany.

3. PEDAGOGOVÉ

Věnují se v rámci výuky rozvoje kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, vzdělávají podle principů a hodnot v rámci koncepce školy. Třídní učitelé se podílí na odhalování šikany a vyšetřování počáteční šikany. Třídní učitel je v kontaktu s rodiči žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek, osobních setkání a dalších možností komunikace. Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka. Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům ovlivňují chování žáků.

4. ŘEDITEL ŠKOLY

Sleduje problémy v kontextu celé školy a dělá personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití ve škole. Svolává v případě potřeby výchovnou komisi za účasti rodičů, pedagogů, pracovníků orgánů sociální péče o dítě, psychologů apod. Je odpovědný za systémové aktivity školy v oblasti prevence šikany a násilí.

V rámci finančních možností školy zajistí vzdělávání pracovníků školy v akreditovaných kurzech k problematice šikany. Zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole před vyučováním, především pak v prostorách, kde k šikaně již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet. Zajistí, aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikany, a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv.

ŠIKANA

CHARAKTERISTIKA ŠIKANY

Šikana je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.

Nově se může šikana realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Je to zneužití informačních a komunikačních technologií, zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrožit, ublížit mu. Zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky.

Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševním a tělesném zdraví oběti. Škola má povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikany. Šikana v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy akceptována. Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikaně těchto žáků jejich spolužáky.

Šikana je každé chování, které splňuje tyto znaky:

- je záměrná a cílená vůči jedinci nebo skupině,
- je obvykle opakovaná, často dlouhodobá,
- jejím záměrem je oběti ohrožit, ponížit či zastrašit,
- oběť se jí neumí bránit a dlouhodobě trpí.

Šikana není:

- jednorázová rvačka, nevhodný vtip či konflikt,
- vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor.

Kyberšikana není:

- oprávněná kritika na internetu bez zlého úmyslu, nadávek a ponižování,
- vzájemné internetové psychické násilí mezi rovnocennými partnery.

PROJEVY ŠIKANY

Šikana má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany patří:

- fyzická agrese, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti),
- verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií),
- smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

Za určitých okolností může šikana přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech nabýt i rysy organizovaného zločinu.

Příklady přímých znaků šikany:

- soustavné posměšné poznámky, nadávky, hrubé žerty, hanlivá přezdívka na adresu určitého žáka, pokud to tento žák těžko snáší a trpí tím
- jednostranné vyžadování věcných či peněžních darů,
- jeden žák vystupuje vůči druhému v roli „sluhy“ či „otroka“
- často opakované pošťuchování, strkání, údery, poškozování věcí, které žák neoplácí,
- na žáka je vyvíjen nátlak k vykonávání nemorálních až trestných činů.

Příklady nepřímých znaků šikany:

- (potenciálně šikanovaný) žák se o přestávkách zdržuje stranou od ostatních, nemá kamarády,
- přestávky tráví v bezpečné blízkosti učitelů nebo mimo třídu. Vymýšlí si záminky, aby nemusel být ve třídě,
- jeho prospěch se nevysvětlitelně zhoršuje, nesoustředí se na učení,
- má často poškozené nebo rozházené věci, často se mu „záhadně“ ztrácí, ve třídě, v šatně...,
- při týmových sportech bývá volen mezi posledními,
- působí smutně, stísněně, často chybí z nejasných důvodů, nevolnost, bolení hlavy...,
- má-li promluvit před třídou, je nejistý a ustrašený.

STÁDIA ŠIKANY

PRVNÍ STÁDIUM: ZROD OSTRAKISMU

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod.

Tato situace je již zárodečnou podobou šikany a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

DRUHÉ STÁDIUM: FYZICKÁ AGRESE A PŘITVRZOVÁNÍ MANIPULACE

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

TŘETÍ STÁDIUM (KLÍČOVÝ MOMENT): VYTVOŘENÍ JÁDRA

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se

stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

ČTVRTÉ STÁDIUM: VĚTŠINA PŘIJÍMÁ NORMY

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

PÁTÉ STÁDIUM: TOTALITA NEBOLI DOKONALÁ ŠIKANA

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikana se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druhí nemají práva žádná.

(Stadia šikanování podle Michala Koláře, 1990, 1996, 1997, 2000 aj.)

POSTUPY PŘI VÝSKYTU ŠIKANY

V případě výskytu šikany ve škole mohou nastat dvě různé situace. Školní metodik prevence, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikany rozhodne, zda jde o počáteční stádium šikany, jejíž řešení zvládne škola sama, nebo zda jde o pokročilejší stádium šikany, kdy si škola povolá k řešení šikany odborníka (PPP, SVP, Policie ČR). Do komplikované šikany se zahrnují základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti. Patří do nich šikany krajně ohrožující bezpečí a život oběti, dále šikany se změnou v základním schématu. Prakticky jde zejména o nějakou zvláštnost u přímých a nepřímých účastníků šikany. Patří sem rovněž šikany s rozvinutým zakrývajícím systémem.

Dva scénáře podle stadia šikany:

1. Škola zvládne řešit situaci vlastními silami. Do této skupiny patří postupy pro počáteční stadia šikany.

2. Škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její spolupráce se specializovanými institucemi a policií. Tady se jedná o případy pokročilé šikany a nestandardní šikany, např. výbuchu skupinového násilí vůči oběti.

POSTUP VYŠETŘOVÁNÍ V PŘÍPADĚ, ŽE JDE O POČÁTEČNÍ STÁDIA ŠIKANY

(škola vyřeší situaci vlastními silami)

A) Pedagogický pracovník, který má podezření na šikanu, postupuje podle následujících pravidel:

1. Konzultuje svá pozorování s třídním učitelem a dalšími kolegy.
2. Bezodkladně oznámí své podezření vedení školy, výchovnému poradci, školnímu metodiku prevence a konzultuje s nimi další postup.
3. V soukromí vyslechne spolu se školním metodikem prevence více nezáujatých svědků, popřípadě konfrontuje svědky mezi sebou.

Zaměří se především na následující zjištění:

- Kdo je obětí, popřípadě kolik obětí je?
 - Kdo je agresorem, kolik agresorů je? Kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník šikany?
 - Co, kdy, kde a jak dělali agresori obětím?
 - K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
 - Jak dlouho šikana trvá?
4. Ve spolupráci se školním metodikem prevence se spojí se zákonnými zástupci případné oběti, konzultuje s nimi výskyt nepřímých znaků šikany. Požádá je o pomoc a spolupráci.
 5. Vyslechne spolu se školním metodikem prevence oběť – citlivě, diskrétně, zaručí bezpečí a důvěrnost informací.
 6. Zajistí ochranu oběti šikany.

7. Vyslechne se školním metodikem prevence agresory, případně je konfrontuje mezi sebou. Snaží se je dovést k přiznání.
8. Požádá vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, výchovný poradce, TU, ŠMP), která na základě shromážděných informací posoudí, zda se jedná o šikanu a jaký je stupeň její závažnosti. Navrhne další postup vůči obětem i agresorům i třídě jako celku.
9. Seznámí zákonné zástupce agresora se situací, sdělí jim navrhovaná opatření a požádá je o spolupráci. Pokud odmítají, zváží oznámení na Policii ČR a orgánům sociálně právní ochrany dítěte.
10. Seznámí zákonné zástupce oběti se situací, domluví se na opatřeních k nápravě vzniklé situace.
11. Vysvětlí nebezpečí a důsledky šikany ve třídě, oznámí potrestání viníků.

B. V případě, že šikanu oznámí zákonní zástupci, pracuje třídní učitel nebo školní metodik prevence obdobně podle výše uvedených pravidel. Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanu, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikany je potřebná spolupráce vedení školy, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání se zákonnými zástupci dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací.

POSTUP VYŠETŘOVÁNÍ V PŘÍPADĚ, ŽE JDE O PROJEV POKROČILÉ A NESTANDARDNÍ ŠIKANY – ŠKOLA POŽÁDÁ O POMOC ODBORNÍKY ZVENKU

Dojde-li k závažnějšímu případu šikany nebo při podezření, že šikana naplnila skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR. Dále ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy s dalšími institucemi a orgány:

1. v resortu školství: s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry;
2. v resortu zdravotnictví: s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie;
3. v resortu sociální péče: s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence
4. případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

NÁPRAVNÁ OPATŘENÍ

1. Dále pracovat s agresorem:
 - jeho náhled na vlastní chování,
 - odhalení motivů jeho jednání,
 - charakteristika jeho rodinného prostředí

V případě potřeby zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

2. Přijetí nápravných opatření vůči agresorovi:
 - výchovná opatření – napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy (podle míry a závažnosti provinění) – stanoveno školním řádem,
 - snížení známky z chování – stanoveno školním řádem
3. V případech závažné šikany lze užít další opatření:
 - ředitel školy doporučí zákonným zástupcům žáka dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP;
 - ředitel školy doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka agresora v místně příslušném diagnostickém ústavu;

- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
4. Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem (třídní učitel, metodik prevence).

PREVENCE

PRÁCE S TŘÍDNÍMI KOLEKTIVY

Třídní učitelé se zaměřují na činnosti posilující budování pozitivních vztahů mezi žáky navzájem a mezi učiteli a žáky a monitorují klima třídy.

Žáci jsou seznamováni s následujícími tématy a jsou u nich budovány a rozvíjeny tyto sociální dovednosti:

- rozlišení toho, co je a co není šikana a jaký má dopad na druhé lidi,
- jakým vhodným způsobem se zastat oběti a vyhledat pomoc,
- znají školního metodika prevence a výchovného poradce, vědí, kde je mohou vyhledat
- vědí, že neohlášení nevhodného chování nějakého jedince vůči oběti je porušování pravidel.

Třídní učitelé pracují se třídou podle dlouhodobého plánu práce, který musí respektovat vývojové fáze skupiny, její strukturu a věkové zvláštnosti. Při práci s třídním kolektivem je důležité posilování rozvoje sebeúcty, rozvoj sociálních dovedností, posílení sociální odolnosti, nácvik chování vůči protizákonnému jednání, podpora mezilidských vztahů (úcta a respekt), stanovování a respektování limitů vlastních i cizích – rozvoj kázně i sebekázně, zvládání konfliktních situací, vztah k autoritě.

ZAŘAZENÍ TÉMAT POSILOVÁNÍ PREVENCE DO VÝUKY

Všichni pracovníci školy pracují na vytváření bezpečného prostředí. Umožňují rozvoj vzájemné spolupráce, práci žáků ve skupinách, v komunitním kruhu. Vytvářejí spolu se žáky pravidla chování ve třídním kolektivu.

Jedná se především o rozvoj těchto témat:

- osobní a duševní hygiena (sebehodnota, sebepřijetí)
- komunikace, sociální dovednosti a kompetence,
- výchovy k občanství (tolerance k odlišnostem),
- sociálně-právní (základní normy společenského jednání a důsledky jejich nedodržování),

PREVENCE PŘI ŠKOLNÍCH AKCÍCH MIMO VYUČOVÁNÍ

Prevence ve školním životě mimo vyučovací hodiny (přestávky)

- zvýšené a důsledné dohledy na rizikových místech (záchody, chodby, šatny...)

Prevence ve školním životě při mimoškolních programech

- posílené dohledy na mimoškolních akcích

Do této oblasti spadají především výlety, exkurze, pobyty v přírodě, lyžařské kurzy, návštěvy divadla, kina, práce s dětmi v zájmových kroužcích.

Při společných akcích respektovat a dodržovat:

- společně předem připravená pravidla, jimiž se řídí jak žáci, tak učitelé;
- rozdělení žáků do menších skupin – každý odpovídá za každého;
- problémové žáky rozdělit do ostatních skupin tak, aby se k sobě nedostali potencionální agresori a oběti;
- učitel je se skupinami v neustálém kontaktu – monitoruje, co se ve skupinách děje
- v problémových skupinách posílit pedagogický dozor;
- společné hodnocení chování skupiny.

OCHRANNÝ REŽIM

Interní zdroje

- školní řád,
- zodpovědné dohledy učitelů,
- scénář postupu školy při podezření nebo při výskytu šikany.

Externí zdroje

- Metodický pokyn MŠMT k řešení šikany ve školách a školských zařízeních
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních,
- Legislativní opatření – Úmluva o právech dítěte, zákon o sociálně právní ochraně dítěte, vyhlášky atd.

SPOLUPRÁCE S RODIČI

- Systematické prohlubování spolupráce s rodiči
- Zapojení rodičů do třídních a školních akcí
- U ohrožených dětí častější spolupráce se zákonnými zástupci
- Sdílet zákonným zástupcům kontakt na učitele – e-mail, konzultační hodiny
- Realizace besed s odborníky
- Zmapování potřeb rodičů ve vztahu ke škole a jejich aplikace do chodu školy
- Nabídka odborné pomoci – specializovaná zařízení

Vhodný způsob seznámení zákonných zástupců žáků s aktivitami školy a vůbec s problémem šikany je pro fungování programu užitečný. Informace poskytujeme prostřednictvím třídních schůzek, webových stránek školy a e-mailovou komunikací třídních učitelů s rodiči. Nedílnou součástí je poskytování poradenských služeb zákonným zástupcům obětí i agresorů.

V Českém Krumlově 3. 10. 2022

Základní škola
Plešivec 249
381 01 Český Krumlov
IČO: 005 83 740
DIČ: CZ00583740

Mgr. Lukáš Boháč, ředitel školy

